

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН
ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ПЕРЕХІДНОЇ ЕКОНОМІКИ**

Нікола Світлана Олегівна

к.е.н, доцент

Колеснікова Ольга Геннадіївна

студентка

Одеській Національній Університет імені І.І. Мечникова

м. Одеса, Україна

Анотація: розкрито важливість фінансових відносин підприємств та розглянуто актуальні питання розвитку фінансів підприємства з урахуванням умов сучасної перехідної економіки. Узагальнено головні проблеми підприємництва в Україні та запропоновано шляхи їх вирішення. Та наведено пропозиції щодо подальшого розвитку фінансових відносин підприємств.

Ключові слова: розвиток фінансів підприємств, розвиток фінансових відносин, фінансові відносини підприємств, перехідна економіка, проблеми фінансів підприємств в Україні.

В сучасних умовах перехідної економіки основою успішного функціонування підприємств є стійкість їх фінансових відносин, які відображаються в різноманітних грошових потоках між державою і економічними суб'єктами, між регіонами та окремими державами. Кожне підприємство має забезпечувати достатній обсяг фінансових ресурсів та таке їх розміщення, за якого воно стабільно зберігало б здатність виконувати свої фінансові зобов'язання перед діловими партнерами, державою, власниками, найманими працівниками. У зв'язку з цим об'єктивно необхідним є дослідження основних проблем і перспектив розвитку фінансових відносин підприємств в Україні. Саме стабільність у фінансовому секторі держави виступає важливою передумовою

економічного розвитку та зростання суспільного добробуту.

Питання розвитку та функціонування фінансових відносин підприємств беруться до уваги багатьма вітчизняними науковцями та економістами. Значний вклад у розвиток фундаментальних теоретичних та методологічних основ сучасної фінансової науки, внесли такі вчені, як: В. Л. Андрущенко, І. В. Бураковський, З. С. Варналій, О. Д. Василик, А. І. Даниленко, О. П. Кириленко, А. М. Соколовська, В. М. Суторміна, В. М. Федосов, С. І. Юрій та багато інших. Поняття «фінансові відносини підприємств» складаються з двох частин — фінанси підприємств та фінансові відносини. Фінанси підприємств як складова частина фінансової системи функціонують у сфері суспільного виробництва, де створюється національний дохід - основне джерело фінансових ресурсів. Фінанси підприємств пов'язані з рухом грошових коштів, а саме їх формуванням, розподілом і використанням у процесі господарської діяльності. Стан фінансів підприємства визначається насамперед станом факторів виробництва, що стимулює їх розвиток. Доцільне розміщення коштів, ефективне їх використання й пошук додаткових джерел фінансування значною мірою визначають конкурентоспроможність підприємств в умовах перехідної економіки.

Фінанси підприємств відображають процеси формування і розподілу різноманітних фондів підприємства, включаючи грошові, а також з їх допомогою розв'язуються питання їх раціонального використання. Підприємства є основним суб'єктом фінансових відносин, оскільки велика частина ВВП виробляється саме ними. Виробництво складає основу будь-якої економіки і сприяє створенню економічного продукту. Фінанси підприємств виникають в реальному грошовому обороті, а їх функціонування направлено на досягнення загальних цілей ефективного розвитку підприємств. Отже, можна стверджувати, що підприємства є основою економіки країни, а фінанси підприємств забезпечують можливість здійснення фінансово-господарської діяльності господарюючих суб'єктів [1, с. 161].

Що ж стосується другого поняття, то слід зауважити, що фінансові відносини

підприємств являють собою взаємозв'язок всіх елементів системи підприємства, що визначається поєднанням виробничих, матеріальних, трудових ресурсів. Фінансові відносини підприємств поділяються на внутрішні та зовнішні. До внутрішніх відносяться: відносини між окремими структурними підрозділами та персоналом; відносини між засновниками підприємств. До зовнішніх можна віднести відносини: з державою; з фінансовими інститутами; з іншими господарюючими суб'єктами (продавцями й покупцями). Задля досягнення позитивних результатів діяльності підприємства необхідне упорядкування його фінансових відносин та здійснення ефективної фінансової діяльності [2, с. 65].

Також, розвиток фінансових відносин підприємств залежить від правильно побудованого механізму зовнішнього та внутрішнього регулювання. До зовнішнього регулювання відноситься державне та нормативно-правове, та ринковий механізм. До внутрішніх елементів регулювання відносять: вимоги статуту; організація фінансового та управлінського обліку, оперативної та статистичної звітності; відповідність системі фінансових важелів (ставки відсотка, ставки податкових платежів, норми амортизації і інші).

Додатково необхідно враховувати вплив кон'юнктури ринку на параметри фінансових відносин. Виходячи з цього, обґрунтування раціональних напрямів руху фінансових ресурсів потребує врахування очікувань кон'юнктурних змін, які визначають доцільність перегляду фінансових рішень, що знаходяться на стадії розробки чи реалізації. Тому оцінювання і аналіз кон'юнктури ринку також є необхідною умовою для забезпечення ефективного розвитку фінансовими відносинами підприємств [1, с. 161].

Сучасна економіка України є перехідною економікою реформаторсько-еволюційного типу, в межах якої відбуваються перехідні процеси від неринкових до ринкових господарських форм. Основні риси перехідної економіки зумовлюють специфічні закономірності її розвитку: з одного боку, інерційність - збереження у перехідній економіці старих економічних форм; з іншого - інтенсивність розвитку нових форм. Тобто, це перетворення всієї

системи економічних відносин, а не реформування її окремих елементів або коректування економічної політики.

Слід зазначити, що перехідні процеси становлення ринкової системи в Україні, обумовлені такими особливостями:

- історією ринкових реформ в Україні;
- стартовими умовами перетворень в Україні;
- впливом сучасних тенденцій розвитку світового господарства.

Розробка дієвих підходів до розвитку фінансових відносин підприємств в умовах перехідної економіки та створення умов для узгодженого управління матеріальними, фінансовими, інформаційними потоками, забезпечує достовірність, повноту, своєчасність фінансового обслуговування підприємницької діяльності, знижує рівень залежності від впливу факторів зовнішнього середовища. Наразі, фінансова система України перебуває у стані змін і удосконалення. Окремі ланки такої фінансової системи знаходяться на стадії формування (становлення і розвиток фінансового ринку та системи державного кредиту, порівняно невисокий розвиток фінансового посередництва, поява підприємств у постприватизаційний період).

В умовах сьогодення основними задачами для підприємства стають забезпечення безперебійного процесу свого функціонування, збільшення обсягів виробництва, виплата заробітної плати працівникам, мінімальне підвищення рівня безробіття в країні, забезпечення реалізації продукції за цінами, що дозволяють одержувати хоча б мінімальний прибуток. На ефективність роботи підприємства і організацію фінансових відносин мають вплив різні чинники, які умовно можна розділити на: 1) внутрішні (залежать від діяльності самого підприємства, крім того, підприємство може впливати на них); 2) зовнішні (не залежать від діяльності підприємства і воно не може мати будь-який вплив на дані чинники). Як внутрішні, так і зовнішні чинники можуть мати позитивний або негативний вплив на діяльність підприємства.

До внутрішніх чинників можна віднести: виробництво; кадри; систему управління, що включає прогнозування, планування, оперативне управління і

контроль; продукцію; НТП; амортизаційну політику; інвестиційну політику та ін.

До зовнішніх чинників відносяться: політична ситуація в країні і за кордоном; світові інфляційні процеси; економічна політика держави; географічне положення та інші [1, с. 65].

Така ситуація пояснюється не повним використанням потенційних можливостей підприємств. Тому ефективне функціонування підприємств повинно опиратися на створення цілком певних передумов, а саме: – навчання кадрів; – формування механізмів ефективного сучасного керування підприємствами; – проведення організаційної, виробничої й фінансової реструктуризації підприємств; – залучення стратегічних інвесторів (національних або іноземних), здатних принести із собою не тільки капітал, але й управлінський досвід, а також допомогти вийти на нові ринки; – інвестиційне проектування; – створення необхідних структур і інститутів ефективного нагромадження й переливання капіталу (організаційних, правових, інвестиційних), тобто формування ринку капіталів; - уникання та своєчасне управління ризиками, вивчаючи усі можливі їх чинники при прийнятті управлінських рішень; - раціональне формування та використання наявних фінансових ресурсів, сукупність яких утворює ресурсний потенціал підприємства.

Зв'язок між фінансами підприємств і фінансовою системою держави реалізується, в основному, через наповнення податковими надходженнями дохідної частини бюджету. Основний напрямок збільшення бюджету через оподаткування стримує розвиток сучасної економіки, а тим паче вітчизняне виробництво. Чинна система оподаткування створює достатнє навантаження для підприємств, що повинні сплачувати частку прибутку до бюджету.

На сьогоднішній день оподаткування повинно стимулювати сучасне виробництво в Україні. Вітчизняні підприємці відчують на собі не тільки тягар існуючих ставок та кількості податків, а й адміністративне навантаження, пов'язане із нарахуванням податків і процедурою подання звітності, а також

часті зміни в податковому законодавстві. Усе це призводить до щорічного збільшення частки тіньової економіки, тому необхідно спростити систему справляння податків, зробити її більш прозорою та контрольованою, приділяючи увагу, що зростання податків повинно бути пропорційним зростанню ВВП. Адже, низька ставка податку стимулює зростання ділової активності підприємств. Зростання виробництва викликає зростання доходів підприємств, збільшення добробуту людей, а отже знижує витрати держави. З іншого боку, за рахунок зростання виробництва відбувається ріст надходжень в бюджет, тобто збільшення фінансових можливостей держави. Отже, податкова система є фактором, що чинить вплив на розвиток фінансів підприємств і, одночасно, формує фінансову систему України [4, с. 19]. Такий підхід дозволить врахувати особливості функціонування підприємств і роль фінансових потоків в управлінні фінансовими відносинами підприємств в умовах перехідної економіки.

В Україні існує ціла низка проблем щодо розвитку підприємництва, а необхідність їх вирішення є актуальним завданням органів державної влади та управління. Тому була розроблена «Стратегія розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року». Метою данної Стратегії є: пріоритетний розвиток середнього підприємництва як основного рушія національної економіки; часткове відновлення великого бізнесу внаслідок виходу України з рецесії; зростання зайнятості на підприємствах; збільшення частки прибуткових підприємств в усіх сегментах підприємництва та інші. [7].

Значна увага в Стратегії приділена стимулюванню розвитку малих і середніх підприємств та формуванню умов для започаткування нового бізнесу. Стратегія визначає загальні рамки суспільної політики сприяння розвитку підприємництва у тих сферах, де неспроможними є ринкові механізми саморегулювання, або для інтенифікації окремих процесів потрібне державне втручання. Таким чином, Стратегія передбачає раціональне поєднання ринкових і державних механізмів регулювання.

На можливість значного розвитку підприємств впливає багато чинників, які

можна розділити на системні та «фонові». Вплив системних чинників можна усунути або мінімізувати внаслідок реалізації Стратегії розвитку підприємництва. До цих чинників відносяться наступні: 1) надмірний податковий тиск; 2) низька доступність кредитів; 3) недостатній попит; 4) постійні зміни економічного законодавства; 5) надмірний регуляторний тиск; 6) негативне ставлення суспільства до підприємництва; 7) низька якість діалогу з органами публічної влади.

«Фонові» чинники характеризують вплив зовнішнього середовища на підприємництво, та включають наступні проблеми: 1) нестабільна політична ситуація; 2) інфляція; 3) корупція; 4) війна на Сході України; 5) нестабільність курсу національної валюти. [7].

Згідно Стратегії для вирішення усіх вищезазначених проблем необхідно вжити наступні заходи:

- створення сприятливого середовища для розвитку малого і середнього підприємництва
- розширення доступу малого і середнього підприємництва до фінансування;
- спрощення податкового адміністрування для малого і середнього підприємництва;
- популяризація підприємницької культури та розвиток підприємницьких навичок;
- сприяння експорту/інтернаціоналізації малого і середнього підприємництва;
- підвищення конкурентоспроможності та інноваційного потенціалу малого і середнього підприємництва.[7].

Отже, дана Стратегія сприятиме розвитку підприємництва в Україні, створенню сприятливих умов для відкриття, ведення і зростанню малого і середнього підприємництва шляхом консолідації зусиль усіх заінтересованих сторін. А також, як наслідок сприятиме розвитку внутрішніх та зовнішніх фінансових відносин підприємств, що забезпечить соціально-економічний розвиток країни та підвищить рівень життя населення.

Таким чином, можна зробити висновок, що у сучасних умовах існує об'єктивна потреба зміцнення фінансових відносин підприємств, адже вони впливають на фінансову стійкість держави. В Україні існує багато проблем в секторі підприємництва, які потребують негайного вирішення. Про це свідчать збільшення кількості збиткових підприємств, падіння доходів і зниження рентабельності, зростання зовнішніх зобов'язань. Досвід країн з перехідною економікою дозволяє дійти висновку про те, що не стільки форма власності, скільки сучасні, професійні кадри, характер управління підприємствами та наявність конкурентного середовища визначають рівень їх економічної ефективності і темпи зростання виробництва

Виходом із ситуації, що склалась можуть бути наступні заходи: прийняття низки відповідних законів, здійснення практичних заходів та розробки науково обґрунтованих критеріїв функціонування фінансової системи держави з метою мінімізації можливих збитків від подальших фінансових криз для вітчизняної економіки. За умови впровадження перерахованих вище рекомендацій сучасна фінансова система України вийде на траєкторію стабільного економічного розвитку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бондаренко Олена Сергіївна, Розвиток фінансів підприємств в умовах логістизації економіки. - 2017. - С.65-161.
2. Базецька Г. І., Суботовська Л. Г., Ткаченко Ю. В. Фінанси підприємства: планування та управління у виробничій сфері: навчальний посібник . -2017. - С. 9.
3. Плитин Б. В. Чинники впливу на фінансову стійкість підприємства // Матеріали VIII всеукраїнської науково-практичної конференції. - 2018. - С. 232.
4. Базілінська О.Я. Проблеми управління фінансами підприємств в умовах становлення фінансової системи країни // Проблемы материальной культуры – Экономические науки. - 2018. - С. 19.
5. Воробієнко П. П., Лозова Т. І., Олійник Г. Ю. Перехідна економіка: теорія

та практика: монографія, видання Одеської національної академії зв'язку. - 2018. - С. 133.

6. Замасло О.Т. Вплив податкової політики держави на фінансову діяльність підприємства// ж. Фінанси України. – Київ: Міністерство Фінансів України. - 2017. - С. 104

7. «Стратегія розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року», [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://platforma-msb.org/wp-content/uploads/2016/10/strategy_prn_new.pdf